శ్రీ వాడపల్లి లక్ష్మీనారాయణాచార్యులు

గీత

పచ్చిట్టె పైకెత్తిన యెలుగ్గొడ్డులావుంది వెలగాడ కొండ! ఈ కొండగుర్తు చెప్పేస్తే చాలు యెంత కొత్తవాడైనా సరే విజయనగరాన్ని యిట్టే పసిగట్టేస్తాడు. రాళ్ళు పొదిగిన నీలి ముఖమల్ కిరీటంలాగా కనుచూపు మేరనుంచీ కనిపించే ఆ కొండ మీది భవంతి అలనాటి రాచరికం ఠీవికీ విలాసానికీ గుర్తుగా నిలిచి వుంది. ఆ కొండకి దిగూగా దక్షిణం తట్టుమీద నుంచొని చూస్తే—

ఎదురుగా వొకటీ వొకటిన్నర కిలోమీటర్ల దూరంలో ప్రారంభమయ్యే నగరం పొలిమేర అర్ధచంద్రాకారంగా కొండని తాకుతూ కనిపిస్తుంది. ఈ మధ్యనున్న జాగాలో యెక్కడపడితే అక్కడున్న తాటి పెండెలూ యీత తోపులూ; చెదురు మదురుగా వున్న వేరుసెనగ పొలాలూ; అక్కడోటీ యిక్కడోటీగా వున్న తోటలూ; వీటన్నిటినీ అడ్డుగా చీలుస్తున్న రైలుకట్టా కనిపిస్తాయి. తల కొట్టిన తాటికాయ మీద ముంజెలు కనిపించినట్లుగా మూడు చెరువులు కన్పిస్తాయి! తూర్పువైపు దూరంగా వున్న కిత్తయ్య కోనేటికి కొంచెం యెడంగా వీరబ్రహ్మంగారి మఠమూ, యేతవీధీ కన్పిస్తాయి. ఇక పడమటి వైపు దూరంగా నగరం పొలిమేరల్లోంచీ మెలికలు తిరుగుతూ బుచ్చన్న కోనేటినీ నరసయ్య కోనేటినీ శ్మశా—నాన్నీ రాసుకొంటూ తిన్నగా కొండ వెనుక తట్టునున్న వెలగాడ వూరికి పోయే నాటురోడ్డు కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది.

వెలగాడ కొండ నిండా దట్టంగా చెట్లుండడం వల్లా; వెనుక నుంచీ గొలుసుకట్టుగా కొండలూ వాటిమధ్యనున్న లోయల్లో చిట్టడవులూవుండడం వల్లా అడపా తడపా కొండమీంచి బిందు వాలూ, కలివిః, గోలలూ, చిట్టడులూ, ఎలుగు బంట్లూ రావడం కద్దు.

*　　　*　　　*

కిత్తయ్య కోనేటికి పడమటి వైపున్న తాటిపెండి మధ్యలో దిగూన వీరాసనంలో సింహాచలం ఖాళీ కల్లుకుండల మధ్యగా కూర్చొని, కాలికింద అదిమిఃవుంచిన గీతబడితె మీది చిన్నసాట్టలో రాతిపొడి చల్లి కత్తిని సానబడుతున్నాడు.

సాయంకాలం నీరెండ తాటి మొవ్వుల్లోపడి మెరుస్తోంది. గాలికి తాటిమట్టలు వొకదానికొకటి మాటిమాటికీ వూగుతూ తగిలడం వల్ల గలగల మని శబ్దం వొస్తోంది. తాటి మానుల వెనక నుంచి యెండ దిగూన పడడం వల్ల నేలంతా గీతల్లాగా పడిన నల్లని నీడలతో తెల్లని యెండ చారలతో జీబ్రా చర్మాన్ని పరిచినట్టుంది.

సింహాచలం సానబడుతూ పడుతూ గీతాన్నందు కొన్నాడు—

"పస నేదుర యీసంసారపుసోపల—యిసురుగ తిరగకురోరన్నా
పసిట కాయలో పురుగు సందవున—పుసుక్కుమనురో రన్నా!"

ఇంతలో అతని కొడుకు పైడితల్లి వో చెట్టుమీంచి దిగేడు. కండలు మెలి తిరిగిన ఇనపకమ్మీలాంటి శరీరం మీంచి చెమట మెరుసుకొంటూ కారుతోంది. నడుముకి చుట్టూరా చుట్టిన మోకు వీపువైపు నడుంకి కట్టిన బల్లకి తగలడం వల్లా; బల్ల చొరుగులో పడేసిన కత్తి అటూయిటూ ఆడడం వల్లా టక్కుటక్కుమని శబ్దం వొస్తోంది. సూతులికి పగ్గం తాళ్ళు బిగించి రెండు చేతుల్తోనూ పట్టుకొన్న కుండల్లోంచీ తెల్లని నురగలు ఎగజిమ్ముతున్నట్టుండగా తండ్రివైపొస్తూ "వోరయ్యా! యేటి మద్దెలక్కట్టిన ఏరు తట్టెల్లోకీ సందేల నాలుగాటికే పూరా కల్లొడిసిపోనాది! యీ పోతుసెట్లు వొడిసనట్టుగ్గా పెండిల మనం హర్రాజు సేసిన సెట్లన్నీ వొడిసేసు కొచ్చినయ్యంటే బాగున్ను—తస్సలబంద—మన గుడిసె వూడనాగేసి ఆ కొండమీదున్న మేడ నాంటి మేడన్నేపేద్దువుః" అన్నాడు. పదిలంగా కుండల్ని తండ్రి దగ్గర పెట్టి; పక్కనున్న తాటి మొక్కనుంచి వో కమ్మని కోసేడు. దాన్ని రెండుగా చేసి మంచి వొడుపుగా బొటన వ్రేలితో నొక్కిరాస్తూ చిన్న గిన్నెలా మడిచి కొసల్లో ముడిపడేలా ఆకు మెలేసి చక్కని రెండు పాయర్ని చేసేడు. తన కత్తిని బడితె దగ్గర జెట్టి, సానబెట్టిన కత్తిని బల్లలో పడేసుకొంటూ, దిగూన గొంతికిల్లా కూర్చున్నాడు.

సింహాచలం మాట్లాడకుండా కళ్ళు మూసుకొని కల్లుకుండలకి దణ్ణం పెట్టి; కొడుకు చేతిలోంచి వో పాయను తీసుకున్నాడు. కుండలో నురగ పక్కకు పోయేలా మెల్లగా వూది, చిన్న మట్టి ముంత ముంచి పాయనిండా కల్లుపోసేడు. ఆ పాయని దోసిట్లో తొణక్కుండా పట్టుకొని అలానే అతి పదిలంగా పైకెత్తి ఆకాశం లోకి కళ్ళు మూసుకు చూస్తూ కొంచెంసేపుంచేక; దించి కళ్ళకద్దు కొని కొడుక్కి అందించేడు. రెండో పాయలో తనకు పోసుకొని కొంచెం కొంచెంగా త్రాగుతూ—

"వోరి ఆసెట్టుతో కడం సెట్లకి పోలికేటిరా? ఆ సెట్టు వొనలచ్చిమిః. నువ్వు మీయమ్మ కడుపుల వుండగా ఆ సెట్టు పుట్టి నాది. దాని బొరికిని మనకి నిదానంగున్నది సూడు ఆ సెట్టునించి నాసేతుల్తో నాను తీసి పాతినానుర. ఆ సెట్టు బురుకుని అకాడ యెనగాడ రోడ్డు మదుం కాడి పుంతలవున్న వొంకర సెట్టునించి

మాబాఁబుఁ తీసి, నాను నీయంత జబర్దస్తీగున్నప్పుడు పాతినాడు. ఆ వొంకర సెట్టుకి నాను మాయమ్మ కడుపుల వుండినప్పుడు మా తాత టెంకపాతినాడు.– యేటో వుండనేక మనవీఁలా టెంకలు పాతుకోడవూఁ మొక్కొచ్చి పెరిగినాక సరకారోళ్ళు అంకెనేసి అబ్కారకి యేలఁవెయ్యడవూఁను!... నాను సెప్పేదేటంటె ఆసెట్టుకి జోడీగున్న సెట్టు యీ కవఁతం మొత్తం యీకాడికి నేదు. యినాక్కత్తితో గీతెట్టినావంటే సాలు జిలజిల వూటనాగ సెవుఁరుసు కొచ్చేలత్తాది.

"యేటిర సీపిచ్చి గాని యేటి మనం పాడుకొన్న అరపాతిక సెట్లూ పూరా వొడుసుకొంటెనె మనం మారాజులవ్వైఁ బవంతు ల్నేపేత్తావేఁటిర! అనా సూసినావా– ఆసెట్ల నీడలు ఎలుగ్గీత లమ్మటా యెనాగున్నయో! మన బతుకులన్ని నీడల్లాంటివిర. ఆ పెద్దోల్లందరి బతుకులు యెలుతురు నాటివిర! వోరి యెనాటోల్లంద రొచ్చి యేటి సేసిన మనవీఁదిగిలాగె వుంటవు! యీ పెపంచకం నోంచి పూరాగా నీడలే కాడికన్నా యెగురుకు పోతయ్యేటిరా! నీడల్ని దొరకబుచ్చుకు తగిలెయ్యడవుఁ యెవురి వొసెం?!– మన గెలసారవూఁ, నుదుట్న గీతా బాగుపడాల అంతెగాని మనవెప్పుడికింతెర· మన వెఁక్కడ–మేడలెక్కడ?! మనం అదప్పాతానంల వుంటె అదిగనాగా మేడలు అంతంతెత్తునుంటాయిర! మనం సచ్చినా ఆటి నందుకో లేవుఁ! మనవుఁజెత్తాయింసుకొన్నకాడికి అన్ని సెట్లెకనాగ దిగితే కసింత నయంగ మరోడి కాడ సెయ్యి సాపకుండ అప్పుల మునక్కుండ గడుత్తాదంటె. అంతకన్నేటో మన కొరిగి పోతాదని ఆసెట్టుకోకరో రయ్య! ఆసె మాసెడ్డది. నానన్నదంత–

'అటుయిటు పాటులు యీ సంసారం–
ఆసెలు నమ్మకురోరన్నా
ఘటము పుచ్చిన కుక్క సందమున–
లొటలొట తిరగకురోరన్నా!'

అని యెంత యిసిదంగా సెప్పినాడో సూడు" అన్నాడు ఖాళీ పాయని దూరంగా విసిరేస్తూ.

"వొరిగిపోతాదో నేదో ఆ కాసి పెంటమ్మెట్టిన సారాబట్టీ సూసినా, యీకాసి తాడయ్య కల్లుపాక సూసినా తెలుసుకుపోతాది. ఆ కాడికి యెవురికీ లేని సత్తెకాలబ్బుద్ది నీకే వొట్టుకున్నాది. కల్లు తట్టకి నోపల్న సున్నవఁయినా పులవఁనీయవు. కసింతయినా కల్లు మురసంగున్నాద మామీదిరుసుకు పడిపోతావు. కోటాకలుపు కొప్పు కోవుగందా! మరి మనవుఁపాడుకొన్న సెట్ల–యేరు మూడు సెట్ల కియ్యేల దాకింకా పాలైన దిగనేదు కల్లేటి దిగుతాది? కడం సెట్టుల నించి దింపింది దింపినట్టుగ అమ్మేసినామంటే మరి మనవేటి యెనకేసుకొంటావోఁ సెప్పురయ్య!"– పైడితల్లి ఇలా అంటూనే వో రెండు ఖాళీకుండల్ని పట్టుకులేచి, ఎదురుగావున్న వో చెట్టు దగ్గిరకి వెళ్ళి మానుకి, మోకుని మెలేసి చుట్టి; చెట్టుకి దణ్ణం పెట్టి, కాళ్ళుక్కట్టుకొన్న త్రాటినీ మోకునూ మీదకు జరుపుకొంటూ చెట్టెక్కడం మొదలెట్టేడు.

"వోరోరి వొల్లకుండరేసి. యెదవ అన్నేయాని కొగ్గి డబ్బు సేసుకుంటానంటావేటిరా! ఆల్లెవురో గత్తర తినుకొన్నారని యేటి నువు కూడా తిండానికి అవిఁరి పోతావేటిర సెప్పు. సీ– యెదవ బతుకు అన్నేయబ్బతుకు బతికేకన్న గంజి నేక సావడం మంసిదని వొంట బట్టింసుకోరా బాగుపడతావు.– వోరి! పెంటమ్మ నా బంగారమ్మెడెత్తుకుని నో పాలి నా కాసి యెగాదిగా సూడమని సెప్పి సూడరా– సూడగిలుగుద్దేవోఁ ? !– సఫ్! తలెత్తుకు తిరగలేని బతుకెందుకేటి. మడిసి జల్మవెత్తినాక నిజాయితీగుండాల. ఆ తాడయ్య గాడు నీకు గురేటిర! ఆడెన్ని సుట్లు పోలీసుల పాలయి పోనాడో; ఆడిరకాయించుకొన్న సొమ్మంతా యెనాగ రోగాలికీ రొచ్చులికీ కరుసయిపోతన్నాదో వోరయ్య నీకు తెల్దేటి?– మురగబెట్టిన తట్టి మడ్డీ, గెంజీ, రిట్టకాయల పులుసూ– యీ నెక్కన నానా గడ్డీ మురసరంగదింపిన కల్లుల కలిపేసి యేటి ఈళ్ళకాడ తాగిన పున్నేనికి యేదు తిరక్కుండగనె సంపేత్తారేటిర జనాల్ని?! ఆల్లెనా సచ్చిపోతె యీళ్ళకేటి! –యీళ్ళకి డబ్బే పెదానవ్వైఁపోనాది. సీ–నా బొందిల పేనం వుండగా నేను సెయ్యనూ సెయ్యనీను" అన్నాడు సింహాచలం రెండు కుండల్లో వున్న కల్లునూ కడవలోకి గుమ్మరిస్తూ.

వోరి బాఁబూ! నీకా యీరబమ్మంగోరి మటంకాడి కబుర్లు పూరా తలకెక్కిపోనాయి– మరి నా కబుర్లేటి రుసిత్తాయినే!– –సానేటి మనకాడ తాగడానికొచ్చి నోల్లందరినీ సంపేసి ఆ సొమ్మట్టుకు మనం మేడల్నేపుకొందవఁన్నా నేటిరయ్య?!–పొద్దొచ్చేక్కట్టిన సట్టిని పొద్దు గూకినాక; మాపిటేలక్కట్టింది పొద్దొచ్చేకా యిప్పుదవఁన్నాను. ఏరు సట్టిల కాడ వో అరసట్టి నెక్కన నీరు కలపమన్నాను. ఈ కాటికే గదమాయించుకు నామీదెగిరి పోతన్నావు.

"వోరయ్య యీ యేటికి పాట సెట్టుకి నాలుగు పదులయి పోనాది. ఆ అపీసోల్లకి రివాజిచ్చుకొనే తలికి సెట్టుకి యేబయి పయి సిలుకయి కూకున్నాది. ఇంకేటి బావుఁకుంటవోఁ నువ్వే పరకాయించుకు సూసుకో" అన్నాడు పైడితల్లి మొవ్వలోంచి. కల్లు దిగిన కుండల్ని జాగ్రత్తగా తీసి, కొత్తకుండల్ని కట్టేడు. కత్తి తీసుకుని మొవ్వలో గెల వెన్నులకి వెడల్పుగా ఎడగీత చెక్కి; గీరాపడి చుక్కలు నేరుగా కుండలో పడడానికి సన్నగా పొడుగ్గా చెక్కివుంచిన కమ్మరేకుల్ని వెన్నులోకి దిగూన గుచ్చి రేకు కొసల్ని తట్టిల్లోకి జార విడిచేడు. తట్టి మీద గుడ్డా, తాటేకులూ కాకులు తాగేకుండా మూతేసేడు. మెల్లిగా మోకుల్ని దిగూకి నెట్టుకుంటూ దిగుతున్నాడు.

"అయితే నువ్వనేదేటిర!– ఆబ్కార పెంచేత్తె నువ్వేటి నీ సేద్ది యెట్టు కుంటున్నావేటిరా! అరవయి పయిసాలున్న సీసాకాయిని రూపాయికి నువు పెంసుకుపోనేదేటి? మరి దానికిది సెల్లయిపోనాది కాదేటిర! నీ కలితీ కల్లుతో నీకాడికొచ్చినాల్ల కడుపులన్ని గుల్లసేసి నీకడుపు నింపుకుంటావేటిర! వోరి నువ్వేటి కానుకోడం నేదు– నిలూనా సెడిపోతావుఁర. మనకెందుకేస్–ఆ అన్నేయబ్బదుకు"–అని అంటూ సింహాచలం వో రెండు రాళ్ళని తీసుకొని వొకదాని మీద వొకటి టక్కూటక్కూమని కొడుతూ బడితె గతకలో మెత్తని రాతి పొడి పడేలా చేస్తున్నాడు.

"అన్నేయు వఁన్నేయువఁని తెగకోపవై ఁపోతన్నావు– వోరి బాఁబోఁ నాను సూటిగ అడగతన్నాను సెప్పుర!– యీగీతపనీ యినాక్కాల్లమ్మకు బతకడవూఁ అన్నేయప్పనులుగావేటిర!– మా సెడ్డ కబుర్లాగ్గేత్తన్నావు?!"–చెట్టుదిగి ఉదుటుగా తండ్రి దగ్గిర కొచ్చి కల్లు కుండల్ని పక్కగా పెడుతూ కొడుకు అన్నాడు. పక్కన డి. డి. టి. పొడరున్న చిన్న గుడ్డమూటని తీసుకొని మళ్ళీ తాను దిగిన చెట్టు దగ్గిరకెల్లేడు. మానుకి చుట్టూరా నేలకి వో అడుగు యెత్తున కత్తితో సన్నగా చెక్కిన చిన్న గతకలో పొడర్ అంటేలా చీమలు చెట్టుపైకెక్కకుండా గుడ్డ మూటని మెత్తగా కొడుతున్నాడు. నల్లని మానుపై తెల్లని వెండి కంకణాన్ని తొడిగినట్టుంది– అలా చేస్తుంటే.

"యిదేటోరయ్య మతోయినాదేటి నా పనిల తప్పెంచుతున్నావు నీకేం నెరవఁ?! మన పనికేటొచ్చినాదిర అన్నేయపూఁ?! మన కులనోల్లకి అనాదిగ యిదే కదేటి యిదాయకం. సెట్టుతల్లి న్నమ్ముకు బతికే వోళ్ళం మనకేటిర తప్పొరిగిపోనాది! అయితే నోరయ్య– గవేఁలాలో పీకెల్నరికే వోడికీ, వొల్లకాటిల పీసుగుల్నాక్కెల్లే వోడికీ, జయిలుల కాయిదా యెట్టేవోడికీ నువ్వేటన్నేయవెంచుతావేటిర? ఎవురి యిదాయకాన్నాల్లు సేసుకు పోడవ్వఁల అన్నేయవేఁటి నేదుర– మన పనిల యేదన్నా కలితీ సేసినానాఁ; మన యిదాయకానికి యిరుద్ధంగా ఎవుర్నన్నాగాని పొట్టనెట్టేసుకొన్నానాఁ– అదిగదిర అన్నేయవంటే!" ఇలా సింహాచలం చెప్పుకు పోతుంటే పైడితల్లి దగ్గరున్న చెట్లని ఎక్కుతూ దిగుతూ వింటున్నాడు–

"వొరె కల్లంటె సెట్టుతల్లి లోకానికిచ్చిన వొరపెసాదవ్వఁర– వొనలచ్చిమి యిచ్చిన అమురుతవ్వఁరా! ఈ పెపంచకంలో వొనలచ్చిమిచ్చే తేని సానాసానా గొప్పదిర. దాన్ని సెప్పినాక దీన్నే సెప్పుకు తీరాలిరా. మరందుకేగదేటి తేని దొరక్కుండున్న యేలలల్లో తేంటీగలూ, యెలుగ్గొడ్డులూ దీన్ని జుర్రుకు పోతాయి. వోరి సీవఁలూ, కాకులూ కూడా దీనికెగబడతన్నాయంటే దీని యిలవెంతున్నదో తెలుసు కోరేయ్!

"గాంధీ తాత సొంటి వోడు యీ తీపికల్లులున్న యిలవని యిసిదంసేసుకుని సారాబట్టీలన్నీ రద్దుసేయించి యీ గీతపని సల్లగుండాలని దీవించినాడురోరయ్య!

ఆ మద్దిల యిస్కూల్ల పనిసేసె పంతులు బాబొచ్చేవోడునే– ఇది తాగటానికి. ఆ బాబు మాగొప్పగ అదేటో యింగిలీసు మాటలతో సెప్పినాడునే! నాకేటి నోరు తిరగదు. యీ భూపెపంచెకంలో– దంపుడు బియ్యమిచ్చే సత్తునా; ఇదిగీ తీపికల్లిచ్చే సత్తునా– మరే కాడా, నేనేనేవుటోరయ్య!"– అని అంటూ కొడుక్కి మరో పాయ కల్లు అందించి; తాను కొంచెం పోసుకొని త్రాగుతూ మళ్ళా అందుకొన్నాడు–

"అసలు దీని యిలవ మనోల్లెవురికీ యిసిదవేఁగానేదుర!– యేటి మన కులనోల్లంతా సంగవెట్టుకొని; అయిదరాబాదు సబనోకి మనోన్నొకన్ని అంపగానే అయిపోనాదేటిర! వొరె యెందుకిరియన్నీ– సంకనాకను!– నువ్వినుకున్నావోనేదో– మొన్న తాగడానికొచ్చిన జవాను బాబు సెప్పినాడుర– పేపరుల సదువుకొనొచ్చి సెప్పినాడుర! ఆ సెన్నపత్నం సరకారోల్లు యీమద్దిల అన్ని యిస్కూల్ల సదువుకొనే బుడ్డోల్లందరికీ పొద్దుగూకులా రివాఁజుగ యీ తీపికల్లు మోతాదుల తాగించేసాగ తాకీదిచ్చినారట వోరయ్య యినుకుంటున్నావో నేదో! మన కన్న ఆల్లే మిదుసుగ మంచిపని సేసినారు కాదేటి !

దొరికినకాడికి రోజు కిడవకుండ యేరు పొద్దులమ్మటా తీపి కల్లు తాగిన మడిసి యెనాగుంటడు తెలుసా – యినప కమిసీ నాగుంటాడు. తాటి కల్లుని తాగినోడు తాటి సెట్టునె వూపెయ్యాల! – యీ ముదనట్టపోల్లు అల్లాగిపోడానికీ వొల్లు తిమ్మిరెక్కిపోడానికీ మురసంగున్న కల్లు తాగి తాగి మన పరువు తీత్తన్నారు గాని మనకేటిర తప్పు!

"వోరి సెవు నెడుతున్నావో నేదో – మరోటినుకో! మా బాఁబుఁ కాలం తీరిందాక మనకీ పాటా నేదు పాడూ నేదు. మురసంగ కల్లమ్ముకొనే వోడికే పాట. మనం తట్టెలికి పయినింత గొడ్డిసున్నం పులివిఁ కల్లొడిసి పట్టినాక తాటి బెల్లం వొండుకు బతికేవోల్లం. ఇయ్యాలకి జనం ఆ రుసే మరిసిపోనారు. జరుగుబాటు నేక ఇయ్యాలకా బెల్లం పదునే మనం మరిసిపోయి అదొగ్గేసి యీ తీపి కల్లుకే అవిఁరిపోనాం" అంటూ నూరిన రెండు కత్తులూ బడితెమీద పెట్టి; తాటాకులు కోసి ఐదారు పాయులు చేసి; ముంతనీ, సీసానీ కడవ దగ్గిర గడ్డిమీద పెట్టి; కావిడి తీసి ఖాళీ కుండలు జాగ్రత్తగా సర్ది పేర్చి వుంచేడు.

"వోరి బాఁబోఁ! నీతో నాకేటి గాని – నేనా యెనగాడ లోవకాడి వుంతకి యెల్లొత్తాను నానొచ్చిందాక పదిలంగుండు" అంటూ తండ్రిసర్దిన సరంజామానీ కావిడినీ తీసుకొని పైడితల్లి బయల్దేరేడు.

"వోరి సిటంసేపు సరకాయించుకెల్ల కూడదేటిరా! మా యేడిమీదున్నావు – ఆ కుర్ర మూకెవురయినా కంటబడి నారంటె యిరుసుకు పడిపోకురోరయ్య–నా నొల్లకొనేది నేదు. నీ పనిసూసుకు బేగి పొర్రా. ఇయ్యాల మటంకాడి బజనకి నా నెల్లాల – వోరోరి ఆ కడం సెట్టుకాడ నేలంతా మొన్నొడిన సినుక్కి ఇవఁట గుంటాది నిదానం గెల్లరోయ్!... వోరి నాను మరిసేపోనాను – మటం కాడ బుడ్డోల్లందరూ 'గీత తాతా! యేత తాతా!' అని నా సేతులట్టుకు సుట్టూరా తిరుగులాడతార్రా – అల్లకి నేతగున్న తాటి మొవ్వో, యీతమొవ్వో కోసొట్టుకు రారా!" ఇలా కొడుకు కను మరుగయ్యే దాకా సింహాచలం అంటూనే వున్నాడు.

బాగా సాయంత్రమైంది. గూళ్ళకు వెళ్ళే పక్షులగోల, గాలికి కదిలే తాటాకుల గల గలా మినహాగా అంతా ప్రశాంతంగా వుంది. ఆ ప్రశాంతతని రెండు మూడు నిముషాలు భగ్నం చేస్తూ వో రైలు టక టక మని వేగంగా పోయింది.

క్రమంగా వొక్కొక్కడూ తాగడానికి వొచ్చి వెలుతున్నాడు. ఏవేవో కబుర్లూ, డబ్బులు యిచ్చి పుచ్చుకోడాలూ జరిగిపోతున్నాయి. ఇంతలో

"వోరి మావోఁ యెనాగున్నావేటి ? మా యప్ప బాగున్నాదా? మీ బుడ్డోల్లిద్దరూ సేతికంది కొచ్చినార్రా" అంటూ ఎరకయ్య వొచ్చేడు. చేతి సంచీలో వున్న రెండు ఖాళీ బీరు సీసాల్ని తీసి కింద పెట్టి సంచీ పరుచుకు కూర్చున్నాడు.

"యేటేటి యెరకయ్యే - వోరో రెన్నాల్ల కవుపింసినావురా ! అనాడెల్లినావు అద్దగదే పోక మరిటునేదు. మమ్మల్ని వోపాలి సూడా లనిపింస నేదురా ! యిప్పుడెక్కడేటి నవుకిరీ ? – నా యాడది అనాగే యింటిల సాకతన్నాది. ఆ మద్దిల మా పెద్దోడు తాడేలు కాటుకి తాటిసెచ్చు మీంచి కూలిపోనాడురా ... యేటో ఆడేటి నా మాట నినుకొనే ఛకవేఁటి ? మా యిద్దరినీ సరుకు సేయకుండా యేరుబడి పోయి సారాబట్టీ యెట్టినాడు. ఆడన్నేయవేఁ తాడేలు గొచ్చి మా కడుపులు కొట్టేసినాదనుకో ! ... నువ్వెల్లేతలికి సిన్నగుంటడు గుండే వోడు గందా ఆ పైడితల్లిగాడే యియ్యేలకి మమ్మల్నిద్దర్నీ సాకతా వొత్తన్నాడు. ఆడికింకా పెల్లి సెయ్యాల ... సన్ను సూత్తన్నావు గదర. నానిలా బయటి కవుపింసడవేఁ దేనికీ పనికి రాకండ గున్నానుర. యేటో పైడిబాబు గోడు కసురుకు కూకోమన్నా పొద్దుగూకులా యింటికాడుండనేక వో సుట్టిలా ఆడికి సేతి సాయంగుంటానని వొచ్చి కూకుండబడి పోతన్నాను. యెనాగుండే వోన్నెలాగయి పోనానో సూడర. కోటిక్కాలు సాపుకొన్నట్టయి పోనాదంతె ! ...

'సచ్చేటందుకు పుట్టియున్నవు - సందుల దూరకురోరన్నా ! యెన్నాల్లుండిన యువుఁడు యిడవడు–యెందుకు జడిసేవోరన్నా !'

వో రెంత బాగా సెప్పినాడో యినుకొన్నావా" అంటూ సింహా చలం వో పాయనిండా కల్లుపోసి ఎరకయ్య కందించేడు.

"నీ సేతుల్తో యిచ్చినావని తాగతన్నాను మావాఁ ! అదేటో యీ వూరొగ్గేసి కొత్త నవుకిరీలో కుదురుకొన్న కాడి నుంచి వోరయ్య నా నోకటే తాగుముచ్చు నయిపోనానంటె నమ్మతావుర ! వోరి నాను తాగడానికి బుడ్డెత్తినప్పుడల్లా యిసిత్తరంగ నీ మాటలె యినిపించేవిర ?! ఆ సారాకాయిల నువ్వగుపించేవోడివిర. తెగగింజాకు నాడిపోయి సివరికి ఇసాకపత్తనానికి బదిలీ అయ్యేకాడికి నా ఆడదాయి మీ దొట్టేసుకు పూరాగా తాగుడొగ్గేసినానురా ! ఇయ్యేలకి దాని వోస నకె యెలపరం వొచ్చినట్టయి పోతాదిర ... అయ్యేల కియ్యేల మల్ల యీ తీపికల్లు రుసి సూత్తన్నాను" అని పాయని కల్లు కద్దుకొని తాగుతూ – "మనూరు జిల్లా అయినాదో నేదో నాదెస యిటు తిరిగి పోనాది. సానా కొకులడి యీ వూరుల యెలాత్తపీచు నోకొచ్చేసినాను. ... వొరె అందిలున్న మా ఆపీచరు మాగొప్పోడునే. యిసాకపత్తనంల వున్న ఆడి నేస్తుగాల్లంతా వోరయ్య యేం సదువులుర అల్లవి ! కూకున్న కాడినుంచి నెక్కుండ అనాగ్గాజు బుడ్డీల యేటేటో వోసు కుని సారాదీపం కాడెట్టి దించి అనాగాటి దిక్కే సూత్తూ కాయితాల

ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక ఇప్పటికి ఇంచుమించు ఏడు దశాబ్దాలుగా తెలుగు వారికి సేవ చేస్తోంది.

విజయవాడ మరియు హైదరాబాద్ నుండి వెలువడుచున్నది.

తాజా వార్తలు, పక్షపాతం లేని వ్యాఖ్యలకి ఆంధ్రపత్రిక పెట్టింది పేరు.

ఇవి కాక అన్ని రకాల అభిరుచులనీ సంతృప్తిపరచే ఇతర శీర్షికలు ఎన్నో మీరు ఆంధ్రపత్రికలో చదవగలరు !

★ మనసినిమాలు	★ డాక్టరు కబుర్లు	★ కలైడోస్కోపు కార్టూన్
★ దినవారఫలాలు	★ మా ఊరి సమస్య	★ శ్రీకృష్ణభాగవతం
★ ఇది నారీదృక్పథం	★ అరణ్యకాండ	★ వింత యదార్థం

★ ఇంకా — వ్యాసాలు, గేయాలు, కార్టూన్‌లు ... ...

ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రపత్రికలో సరికొత్త ఆకర్షణలు ప్రవేశపెడుతూనే ఉంటాము !

వెంటనే ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుగా చేరండి ! మేనేజరు, ఆంధ్రపత్రిక

యేటేటో గిలుక్కుంటూ వుండిపోత్రా. యియ్యేల కాల్లంతా యీ వూరొచ్చినారు. మా ఆపీచరూ ఆల్లూ కనగావునగంగ కూకొని యీ తీపి కల్లంటే యేటో యిసిదం సేసుకోంరావని మూడు సుట్లు యేకాడి నుంచో కల్లొట్టుకొచ్చి నాబంనేక యిసిక్కొంటన్నారుర. నా నోకటో రకవుం వొట్టుకొత్తానని నీ దగ్గరకి లగెత్తుకొచ్చినాను" అంటూ జేబులోంచి వో పదిరూపాయల నోటు తీసి పైడితల్లిచేతిలో కుక్కుతూ "ఆర్లిమ్మ నిచ్చింది – కాదనకుర" అన్నాడు సీసాలకి మూతలు తీస్తూ.

"యెంత గురి వుంచినావుర నామీద! – సానా మంచిపని సేసినావుర తాగుడొగ్గేసి! వొరె నా యాడంగిని వోపాలి సూసిపోవేటి – తెగ సంబరపడిపోతాది! సిటం వుండర మా బుడ్డోడొత్తాడు. నా కాలంనాడు నా నెట్టాగుండేవోడిని అదిగనాగె అచ్చుమచ్చు గుంటడం టది మీ యుప్ప ఆడిని సూసినప్పుడల్లా. సూసెల్దుగాని వుండరెహె" అంటూ కల్లుపోసిన సీసాల్ని పక్కకు పెట్టేడు సింహాచలం.

"నిదానంగా మల్లోసుట్టు నా యాడంగి నొట్టుకు వొత్తాను నేర. ఆల్లంతా నాకోసం కాసుక్కూకుంటరని తొందరగున్నదంతె. వొరె ఇక యీ వూరుల గడేటి నూ కాపరవుం... వొరె యెవుర్రా మొన్నా యెనగాడ కొండకాడ సచ్చిపోనారు ? !" అన్నాడు ఎరకయ్య లేవబోతూ మళ్ళా కూర్చొని.

"అల్లా పొలిమేరకాడ రంగులమేడ నేదుర–అందులుండేవోడు బుర్ర మీసాలెట్టుకొని! ఆడికొడుకు. సానా సిన్న వొయసే. యేదో గొప్ప సదువే సదువుకొని ఆడి నేస్తుగాల్లని వోటాదార్లుగెట్టుకొని కాకిముచ్చి ప్రేటీ యెడదావనుకొన్నాడు. కకిముచ్చి దొరుకుద్దో నేదో అని ఆతన్ని మచ్చకొండ కాడా ఈతన్ని యీకొండ సుట్టూరా తెగ యెతకతన్నారట. ఇదిగింతలో వో వొండలోకి యెల్లినారో నేదో అంతె నోపల తొంగున్న యెలుగ్గొడ్డొచ్చి అక్కడక్కడే యీడిని పీకి సంపేసి నాదిర!"

వొరె నాను సమ్మింది సెబతా వినుకొంటావుర ? !–ఆడి బాబుం ఆ మేడెలాక్కట్టినాడొ తెలుసా!– నా నింతున్నప్పుడుర ఆ నెర్లిమర్లేరు వూటగడ్డనోకి యెగదట్టు కొచ్చేసి నాదిటరా. వోరయ్య ఆ నీళ్ళన్నీ పొంగుకొచ్చి ఈ మూడు కోనేర్ల జలవుంతో ఏకవైపోనాయి. యీ పొలిమేరలన్నీ కొండతట్టుదాకా యేకంగా జలమయవైపోనాయిర. వొందలమందికి జెనం సచ్చిపోనార్ర... అది గలాంటి సమయవుంలో యీ మీసాలోడు లేనేడుపు అరువుతెచ్చుకు "మా యమ్మ సచ్చిపోనాదిరోయ్" అని అన్నేయంగ మాటపుట్టించి సెవాల మద్దిలొడి తిరిగినాడు. ఏ సెవం నుక్కూ సెవీ యిలవగుంటే ఆ పీనుగిమీదీను ఇరుసుకు వొడిపోయి "వోలమ్మో" అని రాగాలు తీత్తానే ఆ ముక్కూ సెవులకున్నవీ సేతులకున్నవీ వొలుసుకు మడి సేసినాక "వోరయ్యో యిది మా యమ్మ కాదురోయ్" అని మరో నదురుగున్న సెవంకాడికి లగెత్తుకు పోయేవోడు! – యిదిగొ యీ నెక్కన అన్నేయంగ మడిసిన డబ్బుతొ మేడకట్టినాడు. మరాడు యేవయిపోనాడనవేటిర?!– ఆమద్దిల గుడ్డిల ఆడుండగ కలివిం గోల పంజాదెబ్బ కొట్టి దిక్కులేని సావు సంపినాది ! ఇంకా అన్నేయం తీరనేదు– యిప్పుడీ బుడ్డోడమాయకంగా యెలుగ్గొడ్డుకి బలయిపోనాడు.

అందరవెల్లిపోడం తప్పదు. బతికేటి బావుకోవాల సెప్పు ? వున్నన్నాల్లు నాయవుంగ గుండెమీ స్పెయ్యేసుకు బతకాల. ఆసెలు పెంచుకొన్నాడికీ, అన్నేయం గున్నోడికీ అదప్పతనవుం తప్పదుర. వొరె నానన్నదానికీ యిద్దరి సావులూ నిబద్దిగావేటిర?! దీన్నెంత సక్కంగ యిసిదం సేసినాడో యినుకో—

"పస్సాని సేలపయి బొంతి వొడియున్నావు–
వుచ్చులొగ్గి యున్నారు సిలకా
వుచ్చూల వొడనేల ! వూపిరీ వొగ్గనేల!–
ఆనందవూం మనకేల సిలకా!"

ఎరకయ్యలేచి "వోరి నీకు దన్నవుంరా ! నువ్వెప్పటి కొక్కనాగే వున్నావుర. నీయంత సూటిగెవురుండగల్రా–యేటో నీ పిచ్చిగాని! యీ రోజుల అన్నేయానికి యెంత దూరవుం గుందామన్నా యీ లోకవేం వుండనీదుర సిన్నాంసెలం! యీలాయినకాడికి సెయ్యొగ్గుకు పోవాల్నంతె. అలాక్కానోడికి కూడేనేదు – మరిదెలాగరా ?!... వొరె పయిడి బాబింకా రానేదుగాని నానెల్లొత్తానుర – అకాడ ఆల్లు నాకోసం కాసుక్కూకుండిపోతారు" అని సీసాల్ని సంచీలో పెట్టుకొని వెళ్ళిపోయేడు.

ఇంతట్లో పైడితల్లి వొక్క వుదుటున గబగబ వొచ్చి కావిట్లో వొకవైపున పదిలంగా పట్టుకు తెచ్చిన కుండపెంకుల్ని తండ్రికి కనిపించేలా వో చెట్టువార గుమ్మరిస్తూ అందుకొన్నాడు– "యిల్లిదిగిటు సూడరయ్యా–నీ సత్తెకాలబ్బుద్ది కేటొరిగిపోనాదొ! సట్టిలన్నీ యెనాగ బొక్కలెట్టేసి యిరక్కొట్టినారో సూసుకోరా! యిదిగిదంతా ఆ యిస్కూల్ల సదువు లెలగబెట్టే ఆ పొలిమేర యీదులవున్న గుంట నాకొడుకులు సేత్తన్న పని. ఆ కుర్రసచ్చినాల్ల నొట్టుకు సెట్టుకోడి సెప్పున తడపలెట్టె యిరిసి కట్టెయ్యాల. అయినాక నేపాలం రువ్వులొట్టుకు తొక్కలొడిసెయ్యాల. అయ్యాలగ్గాని ఆల్ల తలకెక్కదాల్లేటి సేత్తన్నారో – నా తడాకా యేటో! ఆ యీదుల కంతనెక్కా వోసుట్టు నా తడాకా అంటేటో రుసి సూపిత్తానరంటె నువ్వే యెనక తీత్తన్నావు. ఈ నెక్కని నువ్వే ఆ పోకిరీ సచ్చినోల్లందరికీ అలుసిచ్చేసినావు" అని ఖాళీ కుండల్ని దిగూనపెట్టి కావిడిని పక్కన పడేస్తూ మళ్ళా అందుకొన్నాడు. "వొరె బాంబోం నీకేటి పట్టదునేర–నువ్వొల్లకుండ కూకో–నానాల్ల పని సూసుకుంటనింక!–ఇయ్యేల కారేదు సుట్లయి యెన్నిసట్టిల్ని పగలగొట్టేసినారో–అతన్న పోగడున్న కుండపెంకుల్ని సూడర–గుండె సెరవయి పోతాది! మనకేటి ఆ తట్టిలన్నీ వుత్తివున్నేసి కొత్తన్నాయేటిరయ్యా! కుమ్మరి మారెమ్మ తట్టికో నలబయి పయిసాల్నెక్కన గుంజుకుంటాది. యీ జరుగుబా టెనాగవుద్దో నువ్వెసెప్పర" అని వొచ్చిన యిద్దరి ముగ్గురికి కల్లు అమ్మి దూరంగా కూర్చున్నాడు.

"వోరయ్యే యెందుకనాగ నోరు సేసికొంటావు! అంతదురితం కూడదుర—నిదానం గుండాలి. మన గెలసారవుఁ వొక నెక్కనుండకె యియన్నీ యీ రీతి గున్నాయి. ఆల్లనని యేటి నాబం. మనం నోరొ డేసికోడనేఁ మిగినిపోతాది. మన నొసటిల గీత బాగోనేదంతె" ఇలా తండ్రి అనీ అనగానే స్వరున లేచి నిల్చుని చేతులాడిస్తూ కొడుకందు కొన్నాడు—

"యేటోరయ్యె అంతా మన గెలసారవూఁ గీతా అనికూకుంటే కుగురుతాదేటిర?!—రేపీకాడికి కొత్త పట్టిల్నేకపోయినయ్యంటే మరి గీత ఇనెలా జరుగుద్దోరయ్యె? డబ్బోసు కొట్టుకొచ్చినా ఆ కొత్త తట్టిలన్నీ నీళ్ళలెంత నానెట్టినా సయ్యేఁమని కల్లు సగానికి సగం నాగేత్తాయి.—ఆనా మునదనట్టపోల్లందరికీ కల్లు నెత్తికొచ్చినాయిరయ్యె! యీ కంతిరీ నాకొడుకులందరికీ సదువు లబ్బుతాయని నెలకింత సొవ్వున సరకారోల్లు డబ్బులిత్తన్నారు. ఆ డబ్బులు కరుసయ్యేదాకా మీసం రాని గుంట సచ్చినాడు కాడినుంచీ వొల్లు తిమ్మిరెక్కించు కోడవెఁ. డబ్బులయిపోనాక కుతితీరక యిదిగినాగ రాల్లోట్టుకు తట్టిలకి సిల్లులెట్టి తాగడవుఁ రివాజయిపోనాది".

"వోరొల్లకుండరేసి—దీనికి దానికి ముడెడతావేటిర! యేటి నీ కులవోఁల్లని సదువుకో వద్దన్నరేటి?! ముద్దిల ఆ వూసెందుకు—ఆల్లేటి యీాల్లని తాగిదందానాలాడమన్నరేటి. కుసింత వోరుసుకుండాల! యెదుటోడు నిన్నొట్టుకు అన్నేయవుఁగ కొట్టినా నువ్వు బరాయించుకు సొంతంగుండాల—అదిర మడిసన్నవోడికి కావాల్న... ఆల్లేటి వొట్టి కుర్రకుంకలు. ఆల్లనొట్టుకు తన్ని గలాటా యెట్టినా వనుకో—నీకేటి వొరిగిపోతాదిర! ఆ గలాటా అదిగినగ ముదిరిపోతాదంతె...నువు యేరుపొద్దు లాల్లేటి సేసినా సొంతంగ వోరుసుకుండరా—ఆ కాడినుంచీ ఆల్లు నీ జోలికొత్తారేటి సూడు! అదిగినగ నీ మంసితనవెఁట్టుకొని యెదుటోడిని మంసోడిగ మారుసుకు రావాల్న..."

"యెల్లెల్లోరయ్యె— యెల్లి ఆ మటంకాడో మంజిరంకాడో సొద్దుగూకులా యియన్నీ అందరినుకొనేట్టు సెప్పర నాకాడ కాదు!" అంటూ పైడితల్లి కావిడిలో కుండల్నీ ఇంకాకొంచెం కల్లున్న కడవనీ సర్దుకుని ఏత వీధివైపు బయల్దేరేడు.

సింహాచలం లేచి తన మొల్లో దోపిన నోట్లూ చిల్లరా తీసి కొడుకిక్కిచ్చి రెండు ఖాళీతట్టిల్ని పట్టుకొని కొడుకు వెనకనేనడుస్తూ మెల్లిగా అందుకొన్నాడు—

"వొరె ఆసంగతిం కొగ్గేసి— యిపుడు సెపతంది నానెందుకు సెపతన్నానో సెవినెట్టుకోరా!... ... వోరం రోజుల కాడినుంచీ నాను సూత్తన్నాను! ... ఆ తీపికల్లు సిటంలో యిక్కడ అమ్మకవైఁపో దేటిర—అదెందుకింటికెత్తికెలతన్నావు? నాను నిదానించుకు చూసి నాకే నిన్ను నిగ్గదీసి అడగుతన్నాను.— వొద్దుర అనాగ మురగబెట్టినాక నానా గడ్డి కలిపి మురసరంగ అమ్మకుర—తాగినోల్ల కదుపులన్ని దొలిసేత్తది. అందిల తాటికల్లు మురసంగున్నాదంటె కీల్ల పట్టులొగ్గేత్తాయిర— అయినాక వోతంకూడా కన్మేసుకొత్తాదిర. యెదవ అనగా జెనం రంజుగుంటదనీ; సేసే బండసాకిరీ తెలనియ్యదనీ; తిమ్మిరెక్కి కాయకట్టం మరిసి తొంగుండచ్చనీ— సెవటోడిసి తెచ్చుకొన్న డబ్బులన్నీ మనకోసి తెగతాగిపోతార్ర. అయినాక ఆ రికసా నాగేవోల్లూ కలాసీ వోల్లూ కాల్లపట్టులొగ్గేసి రికసాన్నాగలేకా బరువుల్నెత్తనేకా సేత్తూ కడుపు లొట్టుకు లుమ్మసుట్టుకు పోతార్రా.... ఆల్ల పెల్లాం పిల్లల వుసురెవురికిరా తగులాద్ది?!... వొద్దుర నా మాటినుకొ. కింక పట్టు వొగ్గేసి నాను సెప్పింది తలాయించకుండ ఆ కడవలున్న కల్లు ఇదిగిల్లిక్కడె అమ్మికింటికెల్లరా." అంటూ కొంచెం వేగంగా అడుగు లేసి కొడుకు దారి కడ్డొచ్చేడు.

"అదేటి నేదునే! అడ్డునెగు... నానేటి అమ్మన్నే!... యియ్యాల. నా సంగాతకాల్లొచ్చి సరదాగ బాలు సేసుకొందవన్నారు. ఆల్లకోసవొఁట్టుఁకెలతన్నాను.—" అన్నాడు తండ్రి మొహంలోకి చూడకుండా పక్కగా తప్పుకొని మెల్లిగా ముందడుగేస్తూ.

"సఫ్ యెదవా— నాకడుపున సెడబుట్టినావుర. అన్నేయం సేసింది సాలక బొంకులాడతవుర— బొంకులు!?... ఆకాడికి నాని దిగిప్పుడన్నదంత నాను పుట్టించినానంటావేటిర యెదవ నాకొడక! నాకేటొ అనుమానవొఁచ్చి మెదనకుండ నాలుగు రోజుల కాడి నుంచి పరకాయించుకు సూసుకొత్తన్నాను. ఆ పెంటయ్యగోడు సాయంగా నీకాడ మొన్న తాగొచ్చినాకు సెప్పినాడు గాదేటి ఆడిని నానే అంపినాను. వొక్క సీసాకాయ తాగొచ్చే తలికె ఆడికి దిమ్మతిరిగిపోయి సుక్కలవుపింసినాయిట?!... ఆకాడికీ నానెందుకేటని నిన్న మీయమ్మతో నీకు సెప్పించినాను.... వోరి ఆరిట్టకాయల పులుసూ, కల్లుతట్టిమడ్డి, గంజీ— ఇయన్నీ కలిపేసి ఆల్ల కడుపులు దొలిసేసి ఆల్ల పెల్లాం పిల్లల కడుపులు కొట్టి నువ్వు గుంజుకుంటున్న ఆడబ్బు రంగూ, యీ నీ సేతిలవున్న డబ్బు రంగూ యేరీతిగుంటదో... కల్లంటే యిప్పుడు సూడరా అవుపిద్ది?!... సీ...!" అన్నాడు సింహాచలం మఠంత్రోవా, యేతవీధిత్రోవా విడేచోట ఆగి.

"బజనకేలవుతున్నాదెల్దా... నాకు నీకు సరిపడదునే !నాదారీ నీదారీ యిదిగినాగె యేరడిపోతన్నాయి... నానింక యెల్లి పోతన్నాను" అన్నాడు పైడితల్లి నడుస్తూ.

సింహాచలం తక్కున అదోలా కొడుకుని చూసి ఏమను కున్నాడో— కొడుకుని అనుసరిస్తూ వో రెండడుగులు వాడి దారిలో వేసి ఆగి—

"వోరోరి— అనాగనకూడదని యెన్నిసుట్లు సెప్పినాను— మల్లదిగనాగే అంటావేటి?!... 'యెల్తొత్తాను' అన్నావేటి?!...... నాన్నమ్మకొన్న మాట నీకు సెప్పినాను గాని నానేటి సెట్టంతున్న నీకు సెప్పగలవోడినేటి? ! యెల్లిరా— నీకేటి బాగనిపిత్తాదో అనాగె సెయ్యి!" అంటూ చేతుల్లో వున్న కుండల్ని మెల్లిగ కావిట్లో సర్దేడు. కావిట్లోవున్న యీాత మొవ్వ తీసుకొని, వోముక్క చిదిమి కొడుకిక్కిచ్చి మిగతాది పట్టుకొని మఠంవైపు తిరిగేడు.

ఏత వీధిలో వుండే ఏతవాళ్ళు సంవత్సరంలో నాలుగైదు నెలలు గీత పనితోనూ; రెండు మూడు నెలలు తాటి కమ్మ పనుల్తోనూ; మిగతా నెలల్లో ముంజెలూ, యీతపళ్ళూ, తేగలూ అమ్ముకొంటూనూ బ్రతుకుతారు. ఆడవాళ్ళు తడపలు తీయడం; తాటినార నుంచి యీనెలు తీయడం చేస్తుంటారు. ఈనెలని రోడ్లపై ఎండబెట్టి కట్టలు కట్టి; ఎందుకో ఎక్కడికో తమకే తెలీకుండా దళారీలకి అమ్ముకొంటారు. ఆ కట్టలు ఇటు బ్రష్‌ల తయారీకి మనదేశంలో ఎక్కడికోవెల్తున్నాయంటే నమ్మినా నమ్మితారేమోగాని; కలకత్తా మద్రాసుల మీదుగా అటు జపాన్ లాంటి పై దేశాలకి అవి పోతున్నాయంటే వాళ్ళు నమ్మనైనా నమ్మలేరు !

ఆనాటిరాత్రి అన్నం వొండుతున్న ఆదెమ్మ తన కొడుకు— తెచ్చిన కల్లు తెచ్చినట్టే యింట్లో వుంచేయడాన్నీ; యింటిముందు నులకమంచం వేసుకు కూర్చొని కల్లుకొచ్చిన వాళ్ళందరికీ లేదని చెప్పి పంపేస్తుండడాన్నీ వోకంట కనిబెడుతోంది.

"మీ బాబుకీ రాతిరంతా బజనతోనే తెల్లారిపోతాది. నువ్వెగు– కూడు వుడుకెత్తేసినాది"— అంటూ ఆదెమ్మ వుడుకు నీళ్ళ కుండనితెచ్చి గుమ్మం దగ్గిర పెట్టింది.

మళ్ళీ యింట్లోకి నెళ్ళి రాజుకుపోతున్న మంటని వీలైనంత తగ్గించడానికి ప్రయత్నిస్తూ పొయ్యిలో గోగుపుల్లల్ని దిగసన లాగి, పుడిసిలితో నీళ్ళని మంటపై చల్లి మరీ నొచ్చింది! లేచొచ్చిన పైడితల్లి వొంటిపై వేణ్ణీళ్ళని చన్నీళ్ళతో తొరిపి డోకితో పోస్తూ ఆదెమ్మ—

"వోరయ్యా నానుగాని మీ బాబుగాని యింకెన్నాళ్ళుంటవోఁ సెప్పర! మా కింకెవురున్నార?!...మమ్మల్నింత బూడిస్సేసిందాకన్నా ఆ ముసనోడి మాటకి కసింత సెల్లుబాటుండేనాగ మెదనకుండ నువ్వు నడుసుకుపోకూడదేటిర!...మాటకాడ మాటాడుకుంటు మీ యిద్దరి నాగ సజావుగుండకుంటె—నా నెందిల వొడిపోడవోఁ సెప్పు" అని అంది యేడుస్తూ.

"అదేటి మద్దిల నువ్వేడుసుకుంటావేటోలమ్మా! ... ఒల్లకుండెహెయ్!...నానేటి సేసినానొ సెప్పు. నానాడి కొడుకును గాదేటి?! నాను తప్పు సేసినానని – ఆరుకాదు – వోలమ్మ నువ్వొప్పుకొన్నావంటె—యిదిగీ దోకిక్రతో నన్నొట్టుకు సితకబాదె నానేటి నెపఁవెట్టను! నానేటన్నాను యీరోజుల కరుసు వూరికె సేంతాడునాగా పెరిగిపోతన్నాది. ఆడన్నేయ వన్నేయవంటూ యినాక్కూకుంటే నీ సెవుల్దీ ముక్కుదీ వూడనాగి యెన్నాళ్లినెక్కని సరిపుచ్చుకుంటవోఁ సెప్పెహెయ్!

"యింకేటున్నాది...మల్లొచ్చె పున్నంకల్ల తేంటీగలు పట్టొగ్గేసి తాటిసెట్లెక్కి కూకుండిపోతాయి. యింకేటి మిగల్తాది! యీ సందిల ఆ పోకిరి సచ్చినోల్లు ఆ పెండిల మొత్తంకాడికి వొక్క సెట్టుకి వొక్క సుక్కన్నా వొగ్గడవుఁనేదు సరిగందా తట్టిల్కి తట్టి నే యిరక్కొట్టిపోతన్నారు. యీ నట్టఁవంతా యే కాడిసిప్పూడుసు కోడనోఁ వోలమ్మ నువ్వే సెప్పే నానినుకొని మెదనకుండ సజావు గుండిపోతాను!—" అంటూ వొళ్ళు తుడుచుకొని, నీళ్ళుకారే బుర్రని తల్లి కందించేడు. ఆదెమ్మ కొంగుతో తన తలతుడుస్తుంటే మళ్ళా అందుకొన్నాడు.

"యీ రోజుల యీడి తీపికల్లుని వొల్లు సల్లగుంచుద్దనీ; వొంటిని యినప కమిసీనాగ వుంచుద్దనీ యెవుడె తాగతన్నాడు?! మీసం మొలవనాడి కాడినుంచీ వొల్లు తిమ్మిరె కావాల! యియ్యాలీ కాడికి తాగితె రేపీకాడిదాకా నిసాగుండాల! పట్టొగ్గేసినాదొ వోలమ్మ రేపొడు తాగడానికి నీకాడికొత్తడేటి?! యియ్యన్నీ బొఁబుఁకేటి తెనుత్తాయినే! వోలమ్మ ఆడికి యీరబ్రమ్మంగోరి గీతాలు యిసిదవ్వైఁ నట్టుగ యీ లోకరివాజు యిసిదం కాదునే !

మొన్నెల్లిన కవిటి పండక్కాడినుంచి యీ రెన్నెల్ల –నానేటి మురసం గమ్మితె ఆడికెందుకు ? నానాడి మాటని సరుకు సేయకుంటె నీకెందుకు?—నానమ్మగొచ్చిన డబ్బుతొ ఆ అబ్కారయేలం పాట కొట్టుకొచ్చిన డబ్బంతా నయాఁపయిసాతొ సెల్లెట్టేసినాను. యింక మిగులుకొన్న డబ్బుల్తొ మద్దేన యేటి సేసినానొ...యెల్లి ఆ గోడ గూటిల నానెట్టిన పొట్నం యిప్పిసూసి కల్లు కద్దుకొని మరీ సెప్పోలమ్మ నానెనాగ నడుసుకు పోవాల్నో ... నా పనయి పోనాదినే! నానికమ్మన్నే!" అంటూ పైడితల్లి అన్నం తబుకు దగ్గిర కూర్చున్నాడు.

అన్నం తిన్నాక పైడితల్లి తన పెత్తండ్రి కొడుకైన నల్లమారిని పిలిచేడు. ఇద్దరూ కలిసి కడవలో మిగిలిన కల్లుతాగి;గుమ్మం దగ్గిర నులకమంచం మీద కూర్చొని చుట్టలు కాల్చుకొంటున్నారు.

దూరంగా రైలు తెగ కూసి కూసి నిశ్చలంగావున్న కొండని కదిలించేస్తున్నట్టు ప్రతిధ్వనిస్తూ ఉదుటుగా పరుగుపెట్టి మరీ పోయింది! రాత్రి పది దాటింది. మసక మసక వెన్నెల. తుంపిన చిన్న తాటిముొవ్వు ముక్కలాగా వున్నాడు చంద్రుడు. ప్రశాంతంగా వుంది వాతావరణం.

దూరంగా మఠంలోంచి తారస్థాయిలో లేచిన సింహాచలం గొంతుక గాలిలో కొట్టుకొచ్చి లీలగా వినిపిస్తోంది.

"యెంతో కాలవుఁ బతికేనంటవు—యెపుడు పోతందోరన్నా
సంతకోట సంసారమిదియని;—'సతతవుఁ' అనినమ్మకురోరన్నా!
ఆనందవుఁగ అమురుతఁవుండే—ఆత్తఁవ యెరుగర వోరన్నా
సాదులతో సంగతిసేసీ—సంది యెరుగుర వోరన్నా!"

వున్నట్టుండి దూరంగా కుక్కలు పెద్దగా మొరగడం వినిపించి పైడితల్లి ఠక్కున నల్లమారి భుజం పట్టుకు లాగేడు.

వాళ్ళు కిత్తయ్య కోనేరుదాటి రైలుకట్ట దిగూకి వెళ్ళేసరికే పెద్దగా కుర్రాళ్ళ కేకలూ ఈలలూ – వూరివైపు విన్పిస్తున్నాయి! పక్కనున్న నేపాళం చెట్లని పీకి రెండు రువ్వలు చేసి నల్లమారి కోటిచ్చి తానోటి పట్టుకుని సింహాచలం వుదుటుగ పరుగుపెట్టేడు.

కీచురాళ్ళూ చిమ్మెట్లూ చేసేగోల నరసయ్య కోనేటిలోని కప్పలగోలతో పోటీ పడుతోంది. మసక బారిన వెన్నెట్లో తాటిచెట్లు కొడిగట్టి ఆరిపోబోతున్న కాగడా కొయ్యల్లా వున్నాయి!

జీబుగావున్న పుంతల్లోంచీ అంచనాగా అలవాటుగ పరుగెట్టి వీళ్ళు నాటు రోడ్డు చేరేసరికే గోల మాటుమణిగింది! నల్లమారిని వూరివైపు వెళ్ళమని పైడితల్లి కొండవైపున్న పెండెలోకి వెళ్ళేడు. తాను కుండలు కట్టిన చెట్లపైకి కల్లు చికిలించి చూస్తూ వెళ్ళి వెళ్ళి వో చెట్టుకింద ఆగేడు. చెట్టుమీద కమ్మల్ని పక్కకిలోస్తూ కుండల్ని సవిరిస్తున్న శబ్దం స్పష్టంగా విన్పిస్తోంది. నీలైనంతగా వొంగి వొంగి మాను మొదట్లో గొంతికిల్లా కూర్చుని చెట్టు మొవ్వులోవున్న ఆకారాన్ని చూస్తున్నాడు.

జుత్తు విరగబోసుకొని నిల్చున్న మొగ దెయ్యాల్లాగా తాటిచెట్లూ; ఆడదెయ్యాల్లాగా యీతచెట్లూ పైడితల్లికి కన్పిస్తున్నాయి!

వున్నట్టుండి చెట్టుమీంచి దభీలుమని వో నల్లని పెద్దఆకారం పైడితల్లిమీద పడడం; పైడితల్లి పెద్ద చాపుకేక వెయ్యడం వొక్కసారి జరిగేయి. నల్లమారి వొచ్చేటప్పటికి గుర్రు గుర్రుమని గురక పెడుతూ; ముట్టెని పైకీ కిందకీ తాటిస్తూ; అటూ యిటూ తూలి పోతూ లేస్తూ కొండమీదికి పోతున్న ఎలుగుబంటి కనిపించింది. పెద్ద పెద్ద మూలుగుల్తో రక్తపు మడుగులో నేలక్కరుచుకుపోయి ఈత తోపులో పైడితల్లి పడివున్నాడు.

ఏనాడూ—కనీసం పెద్దకొడుకు చచ్చిపోయినప్పుడు కూడా—ఏడవని సింహాచలం యేడుస్తూ కొడుకు తలకి కొరివి పెట్టి; అక్కడే అలా చితిదగ్గిర భగ భగ రాజుకొస్తున్న జ్వాలలు తన మొహానికి తాకేలా లేస్తుంటే నిల్చుని యెదురుగా చూస్తూ—

"వోరి పైడిబాబూ—వొక్క నా కోసవే నీ·కిట్టంనేకున్నా నాయాన్నొట్టుకుని అయిదైదులన్నా కల్లు సూడకుండా యెల్లిపోతన్నావురా! వొరె కొడుకా—నాయాన్నొట్టుకు నానేటి మిగులుసుకున్నానురా — వొయసు మిగులుసుకు వుండిపోనానుర పయిడితల్లీ !— యీ నాయాన్నొగ్గేసి మీకన్న ముందుగన్న పోయినాను గాదురా"— అని అంటూండగానే వొక్కసారి వొల్లూగిపోయి ముందుకు జోగి పోయేడు!

శ్మశానంలోంచి లేచిన పొగ — కొండమీది మేడను అందుకొంటుందా అన్నట్టు పైకిపోతోంది! కాని, తాటిచెట్లంత ఎత్తుకు పోయేసరికే రూపుమాసిపోయి గాలిలో కలిసిపోయింది? !

నేను ప్రజాకవిని!

భగ్వాన్

నేను ప్రజాకవిని
  కాదనే దమ్ము ఎవరికుంది ?
నేను మహాకవిని
కాదనే అర్హత ఎవరికుంది ?
కడుపార సుష్టుగా భోజనంచేసి
పచ్చకర్పూరంతో తాంబూలం సేవిస్తూ
త్రిబుల్ ఫైవ్ సిగరెట్ దమ్ము పీలుస్తూ
ఎ. సి. రూమ్‌లో డన్‌లప్ బెడ్‌పై పడుకుని
ప్రజల కోసం ఆలోచిస్తూ
ప్రజల కొరకు కవిత్వం వ్రాస్తూ
గుడిసె జీవుల కష్టాలను
పీడితుల కన్నీళ్ళను
అర్థంకాని వ్యర్థ సమాసాలతో
నా కవితలలో ఒలకబోస్తూ
ఎవరైనా నేను ప్రజా కవిని కాదంటే
వాళ్ళని కవిత్వంతో తిట్టి పోసేస్తూ !